

SEPTUAGESIMA PÜHAPÄEV AD 2023

Mt 19:27–30 (5Ms 7:6–8; Fl 3:7–14)

27 Siis kostis Peetrus: «Vaata, meie oleme jätnud kõik maha ja järgnenud Sulle. Mis siis meile saab?»

28 Aga Jeesus ütles neile: «Tõesti, ma ütlen teile, kes olete mulle järgnenud, uuestisündimises, kui Inimese Poeg istub oma kirkuse troonile, istute ka teie kaheteistkümnele troonile Iisraeli kaheteistkümne suguharu üle kohut mõistma.

29 Ja igäüks, kes on jätnud maha majad või vennad või õed või isa või ema või lapsed või põllud minu nime pärast, saab nad tagasi sajakordselt ja pärib igavese elu.

30 Aga paljud esimesed jäävad viimasteks ja viimased saavad esimesteks.»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).¹

¹ Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei edasta hästi originaali dünaamikat. Õigem oleks tõlkida nagu 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks²:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Kostis – ἀποκριθεις...εἶπεν αὐτῷ – sõnasõnalt: «vastates/kostes...ütles Talle». Sõna ἀποκρίνομαι – «vastama», «vastust andma» – tähendusvarjunditeks on nii teatav lõplikkus kui ka vastandumine. Selle sõna tüveks olev verb κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Peetrus – ὁ Πέτρος – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

[Oleme] järgnenud – ἠκολουθήσαμέν – sõna ἀκολουθέω tähendab «[kellegi] järel käima», «[kedagi] saatma», «[kellegi] järgijaks saama/hakkama».

² Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Mis siis meile saab? – τί ἄρα ἔσται ἡμῖν – võiks tõlkida ka: «Mis me sellest/selle eest saame?»³

Jeesus – ὁ...Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Tõesti, ma ütlen – ἀμὴν λέγω – sõna ἀμὴν tuleneb heebrea sõnast אמן – «aamen», «tõesti», «sündigu nõnda».⁴

Teile...teie – ὑμῖν...ὑμεῖς...ὑμεῖς – «teile...teie...teie» – originaalis grammatiliselt ebavajalik asesõna «teie» (millest üks viimases eestikeelses tõlkeredaktsioonis puudub) näitab siin, et Jeesus peab vajalikuks rõhutada oma apostlite unikaalset tulevikuperspektiivi ja positsiooni Jumala riigis.

Uuestisündimises – ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ – sõna παλιγγενεσία koosneb määrsõnast πάλιν – «uuesti», «taas», «jälle»⁵ – ja sõnast γένεσις – siin «sünd», «sündimine».⁶

Kirkuse – δόξης – sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtleva», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väarikust, auväärsust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

Kohut mõistma – κρίνοντες – sõnasõnalt: «kohut mõistes» (oleviku partitsiip). Sõna κρίνω tähendab «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma».

Pärib – κληρονομήσει – sõna κληρονομέω – «pärima», «osa saama» – koosneb sõnadest κληρος – «liisk», «liisuosa» – ja νόμος – «seadus», «korraldus», «asjakorraldus».

Igavese – αἰώνιον – sõna αἰώνιος – «igavene» – tuleneb sõnast αἰών, mis tähistab eeskätt lõputust, igavikku, aga mida võidakse kasutada ka teatud ajastu, eeskätt pikema, inimlikult isegi hoomamatult pika ajavahemiku kohta.⁷

³ 1968. aasta piiblitõlkes: «Mis me sellest nüüd saame?»

⁴ On oluline tähele panna, et Jeesus ei oota mitte kuulajate «aamenit» kinnitusena oma sõnade tõesusele, vaid alustab olulisi sõnavõtte ise «aameniga», nõnda nii oma sõnade tõesust kinnitades kui oma jumalikkumeelevalda demonstreerides.

⁵ 1739. aasta Piiblis: «jällesündimises».

⁶ Uues Testamendis kasutatakse seda sõna veel vaid ühel korral, Tt 3:5, kus see viitab ristimisele: «...Ta päästis meid – mitte õiguse tegude tõttu, mida meie nagu oleksime teinud, vaid oma halastust mööda, uuestisünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu.»

⁷ Vrd «eoon» – geoloogilise ajaarvamise suurim ühik (arhaikum, proterosoikum, fanerosoikum).

Elu – ζῶην – sõna ζῶή tähistab elu ja elus olemist pigem abstraktselt, erinevalt sõnast βίος, mis tähistab enamasti konkreetset kellegi [elatud] elu (Uues Testamendis sageli ka elatist ja eluhüvesid).⁸

Jäävad...saavad – ἔσονται – originaalis on siin üksainus tulevikuvormis tegusõna: «saavad olema».

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi üheksateistkümnenda peatüki lõpusalmide mõistmisel on äärmiselt oluline nende kontekst, nii eelnev kui järgnev. Peetruse küsimusele (Mt 19:27) eelneb Jeesuse kohtumine jõuka noormehega, kes tahtis pärida igavest elu, ent polnud valmis selle nimel loobuma praegusest (Mt 19:16–22). Jeesuse sõnul on tegemist üsna tavapärase olukorraga, eriti siis, kui asi puudutab rikkaid inimesi: «Tõesti, ma ütlen teile, rikas läheb taevariiki ränga vaevaga. Taas ma ütlen teile, et hõlpsam on kaamelil minna läbi nõelasilma kui rikkal minna Jumala riiki.» (Mt 19:23j) See ei tähenda, et rikastel oleks võimatu Jumala riiki pääseda – see on võimalik, kuna viimselt ei sõltu kellegi Jumala riiki pääsemine mitte temast endast, vaid Jumalast: «Inimeste käes on see võimatu, kõik on aga võimalik Jumala käes.» (Mt 19:26)

Vastusele, mille Jeesus Peetrusele annab (Mt 19:28–30), järgneb tähendamissõna viinamäe töolistest, kes kõik on palgatud erineval ajal ja seega ka erineval määral tööd teinud, ent kellele tasutakse võrdselt. Tegemist on millegi inimlikust vaatepunktist kisendavalt ülekohtuse, Jumala seisukohalt aga igati õiguspärasega, kuna kõik kuulub Jumalale ning Tal on õigus toimida sellega nii, nagu Ta tahab. Jumala tahtmine on jagada oma armu ülevoolavalt kõigile, kes Tema kutset kuulda võtavad, kusjuures armusaanute hulgas on esimesed need, kes mõistavad võtta seda armu vastu justnimelt armuna, ning viimasteks (kui mitte päris ilma) jäävad need, kes leiavad, et neil on õigus Jumalalt midagi oma teenete varal oodata või koguni nõuda.

Peetruse küsimus ja Jeesus vastus asetuvad täpselt neile eelneva ja järgneva konteksti. Peetrus võrdleb ennast ja teisi apostleid tolle rikka noormehega, kes ei olnud valmis oma varandusest Jeesusele järgnemise (ja igavese elu pärimise) nimel loobuma, ning väljendab igati õigustatuna tunduvat ootust: «Vaata, meie oleme jätnud kõik maha ja järgnenud Sulle. Mis siis meile saab?»

Jeesus ei tõrju Peetrust tagasi, kuigi tegemist on ühega Peetruse kuulsatest (või kuulsusetutest) katsetest mitte niivõrd Jeesuselt midagi küsida, kuivõrd Teda pigem õpetada (vrd nt Mt 15:15; 16:22; 18:21), kusjuures Peetrus ei esine siin mitte ainult enda, vaid kõigi apostlite nimel. Jeesus annab talle esialgu leebe ja kinnitava, kahest poolest

⁸ Niisiis on ζῶή «elu minus», βίος aga «minu elu».

koosneva vastuse, millele kolmandana lisandub juba ilmselge manitsus või koguni hoiatav noomitus.

Kõigepealt kinnitab Jeesus kaheteistkümne apostli unikaalset positsiooni: nad saavad osa mitte ainult uuestisündimisest ja igavesest elust (erinevalt Jeesuse juurest lahkunud rikkast noormehest), vaid istuvad Inimese Poja tulemisel nagu Temagi troonidel ning mõistavad koos Temaga kohut «Iisraeli kaheteistkümne suguharu», s.t kõigi inimeste üle. Tegemist on avaldusega, mida tuleb võtta tõsiselt, kuna see ilmutab meile midagi Jumala riigis valitsevast hierarhiast, mis, nagu koheselt näidatakse, ei seisne mitte Jumala poolt jagatava armu, vaid pigem inimestele antud ülesannete ja nendega kaasneva vastutuse erinevas määras.⁹

Jeesuse vastuse teine pool laiendab Tema sõnade ja töotuste adressaati: «Igaüks, kes on jätnud maha majad või vennad või õed või isa või ema või lapsed või põllud minu nime pärast, saab nad tagasiajakordselt ja pärib igavesse elu.» (Mt 19:29) Siin ei ole enam kõne all kaheteistkümne apostli eristaatus, vaid kõigi Jeesuse järgijate õnnis tulevik. Seda töotust ei tohi tõlgendada mitte nii, nagu tasuks Jeesus neile, kes on Tema nimel millestki loobunud, vaid seda tuleb võtta lihtsa, enesestmõistetava tõdemusena, et need, kes on valmis Jeesusele järgnemiseks (ja nõnda igavesse ellu minemiseks) laskma lahti praegusest maailmast, saavad kõik selle, mille nad on maha jätnud, ajakordselt tagasi, kuna igavene elu oma õndsustäiuses ületab mõõdetamatult kõik praeguse elu hüved. Praegusest tulevase, kaduvast igavesse, kahvatust varjust kirka tegelikkuse nimel loobumine ei ole mitte inimese teene Jumala ees, vaid õigupoolest lausa ratsionaalne valik, mille juurde kuulub elementaarne äratundmine, et kõik inimesele osaks saavad hüved, olgu praeguses või tulevases elus, on Jumala armukink – mitte miski, mis justnagu mingi õiguse alusel inimesele kuuluks.

Just see tuleb tõsise hoiatusena esile Jeesuse vastuse viimases lauses: «Aga paljud esimesed jäävad viimasteks ja viimased saavad esimesteks.» (Mt 19:30) Sõnasõnalt võiks tõlkida veidi teisiti: «Aga paljud esimesed saavad olema viimased ja viimased esimesed.» See tähendab, et tegemist ei pruugi olla mitte ainult ühekordse (ja mööduva) sündmusega – kes jõuab esimesena Jumala riiki ja kes viimasena –, vaid püsiva olukorraga: Jumala riigis ongi ühed esimesed ja teised viimased (küllap on olemas ka vahepealsed), ja see staatus ei pruugi olla enam muudetav.¹⁰

⁹ «Igaühelt, kellele on antud palju, nõutakse palju, ja kelle hoolde on jäetud palju, sellelt küsitakse veel rohkem.» (Lk 12:48)

¹⁰ Järgnevale tähendamissõnale viinamäe töölistest mõeldes võib mõtiskleda selle üle, et Peetrus, kes arvas end suuremaks rikkast noormehest, kes ei loobunud millest, samal ajal kui Peetrus ja teised jüngrid jätsid maha «kõik» (mis suurt vara neil kalameestel ikka olla sai), oli justkui üks nendest, kes rügasid viinamäel varavalgest hilisõhtuni ning olid veendunud, et nende palk peab olema suurem kui mõnel hilisemal tunnil tulnu oma. Samas ei saa unustada, et too hommikust õhtuni rüganud Peetrus, pärast seda, kui oli kinnitanud, et on valmis koos Jeesusega surema, salgas oma Issanda kolm korda...

Kuna Jumala riiki pääsemine ja igavese elu õndsus on Jumala arm, võib siinkohal tekkida küsimus, kuidas saab taoline vahetegemine olla võimalik: kas Jumal jagab oma armu erineval määral? Juba eelnevalt on märgitud, et nii see ei ole: Jumal jagab oma armu ülevoolavalt kõigile. Küsimus on aga sellest armust osa saava inimese võimes seda vastu võtta ja selles elada, sarnaselt sellele, mismoodi apostel Paulus kirjeldab enda ja Korintose koguduse vahetegemist: «Meie suu on teile avatud, korintlased, meie süda on avardunud. Teil ei ole meie sees kitsas, vaid teil on kitsas teie oma südames. Ma ütlen teile kui lastele: Vastutasuks avarduge teiegi!» (2Kr 6:11–13) Piltlikult võime öelda, et Jumala arm on nagu küllusliku veega kosk, mille alla inimesed tulevad erineva suurusega anumatega: kes tuleb ämbriga, saab ämbritäie, kes tuleb aga sõrmkübaraga, saab vaid sõrmkübara jagu.

Olulisim – nagu tuleb selgelt esile ka järgnevas tähendamissõnas viinamäe töölistest – on teadmine, et Jumal tahab avada tee oma riiki ja igavesse ellu igaühele, et Ta kutsub oma viinamäele kõiki kuni viimse tunnini, jätmata kellelegi, kes on Tema kutset kuulda võtnud, oma armutäiusest jagamata.¹¹

Viimselt on ikkagi Jumal ise see, kes on oma Pojas, meie Õnnistegijas Jeesuses Kristuses jätnud ja andnud kõik – sest kõik kuulub Talle ja ainult Talle –, et need, kes Temasse usuvad, võiksid saada mitte ühe-, kahe- või kolme-, vaid sajakordselt ja rohkemgi.

Jutluseks

Septuagesima pühapäev juhatab sisse uue perioodi kirikuaastas. Lääne traditsioonis nimetatakse seda eel-paastuajaks, mis hõlmab kolm Tuhkapäevale eelnevat pühapäeva ning nende juurde kuuluvad nädalapäevad. Traditsioonilises rooma-katoliku riituses võetakse sellest pühapäevast alates kasutusele violetne värv ning liturgias jäetakse ära *Alleluia* ja *Gloria in excelsis*. Moodne rooma-katoliku riitus eel-paastuaega ei tunne, luterlikus traditsioonis jäädakse eel-paastuajal enamasti rohelise värvi juurde ning ka liturgias väljendub paastuajale omane alles alates Tuhkapäevast.

EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi on Septuagesima pühapäeva teemaks «Teenimatu arm». Teemaasetus rajaneb pühapäeva vanakiriklikul Evangeeliumil Mt 20:1–16, mis toob ära Jeesuse tähendamissõna päeva jooksul palgatud ning hoolimata erineva pikkusega tööajast võrdselt tasustatud viinamäetöölistest.

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Evangeeliumiks sellele tähendamissõnale vahetult eelnevad julgustavad ja manitsevad sõnad neile, kes on Jeesust järgides jätnud maha oma maise vara ja omaksed: Issand töötab neile igavest elu, jätmata hoiatamata, et «paljud esimesed jäävad viimasteks ja viimased saavad esimesteks».

¹¹ Vrd 2Tm 4:8: «Nüüd on mulle valmis pandud õiguse pärg, mille Issand, õiglane kohtunik, oma päeval mulle annab, aga mitte üksnes mulle, vaid kõikidele, kes igatsevad Tema ilmumist.»

Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemise (5Ms 7:6–8) pearõhk on Jumala suveräänsel valikul ja kutsel, millega Ta kinnitab armastust oma rahva vastu, kiindumust oma rahvasse – kiindumust, mis on võrreldav armunu kiindumusega oma armastatusse ning millega kaasneb Jumala vankumatu ustavus ja teadmine, et Tema peale võib alati kõikumatult kindel olla, kuna Tema ise on kindel ja kõikumatu. Jumal ei lase omade käest lahti, Ta ei loobu ega väsi meid juhtimast. Eriliselt julgustav on seejuures teadmine, et Jumal on oma rahva valinud just seetõttu, et tegemist on kõige väiksema ja nõrgemaga (ja võib-olla – vähemalt aeg-ajalt – ka kõige vähem armastusväärsega).

Teise lugemisaasta Epistel (Fl 3:7–14) tuletab meelde, et Kristuse ja Tema tunnetuse kõrval on kõik muu väärtusetu. Ainus tõeline sihtmärk, mille poole püüelda, on «Jumala üleva kutsumise võiduhind Kristuses Jeesuses» – selle saavutamisel ei aita meid aga mitte meie oma, Seaduse täitmisest tulenev õigus, vaid üksnes usk Kristusesse.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesusega kohtumine seab inimese alati valiku ette, tuletades talle meelde, et on midagi enamat ja tähtsamat kui meie praegune elu siin maailmas. Kõik, mis meil on ja mis me oleme, on Jumala kingitus, mille ülimaks mõtteks on juhtida meie pilk ja suunata meie igatsus veelgi suurematele ja imelisematele andidele, mille kõrval kõik praegune kahvatub, osutudes, apostel Pauluse sõnu kasutades, pühkmeiks või lausa kahjuks (Fl 3:7j). Hoiatavaks näiteks on tänasele Evangeeliumile eelnev kohtumine Jeesuse ja rikka noormehe vahel, mis lõppes kurvalt: noormees ei suutnud lasta lahti talle siin elus kuuluvast (millest ta ühel hetkel niikuinii ilma jääb), et haarata kinni tulevasest ja igavesest. Jeesus peab nukralt tõdema, et see noormees ei ole oma valikus sugugi erandlik...
2. Jeesuse jüngrid – eeskätt Tema kaksteist apostlit – olid teinud teistuguse valiku: nemad olid jätnud oma senise elu ning järgnenud Jeesusele. Küllap siiralt ja tõelise valmisolekuga anda ennast täielikult oma Issanda ja Õpetaja meelevalla. Siiski olid ilmselt neil kõigil aeg-ajalt meelel ja keelel samasugused küsimused, nagu see, mille esitas Jeesusele – nende kõigi nimel kõneldes – Peetrus: «Mis me sellest saame?» Jeesus ei pane seda küsimust Peetrusele pahaks, vaid kasutab võimalusena anda märksa sügavam ja mitmetahulisem vastus, kui Peetrus oli ehk oodanud. Kõigepealt näitab Jeesus, et apostlitel on Jumala riigis unikaalne staatus: nad istuvad Inimese Poja tülles nagu Temagi troonile ja mõistavad koos temaga kohut teiste inimeste üle. See on suur vastutus, mis seda endale tõeliselt teadvustades ei tee mitte üleolevaks, vaid alandlikuks. See ei tähenda, et Jumal oleks apostlite suhtes kuidagi armulisem kui teiste inimeste suhtes: see, et neile justkui antakse rohkem, tähendab tegelikult, et neilt nõutakse rohkem kui teistelt.

3. Ei Peetrusel ega teistel apostlitel olnud mingit põhjust suurelisuseks. Jeesus jätkas vastamist kinnitusega, et absoluutselt igaühele, kes on valmis praegust maailma maha jättes Talle järgnema, saab osaks kirjeldamatult rohkem, kui ta on maha jätnud või võiks üldse kujutleda. Jumala riigi õndsust ei saa mõõta, Jumal jagab oma armu kõigile ülevoolavalt. Ometi on ka siin erinevus, mis tuleneb inimeste enda valmisolekust ja vastuvõtuvõimest: ka Jumala riigis on Jeesuse sõnul esimesed ja viimased. Jumal kingib ennast jäägitult – küsimus on, kuivõrd jäägitult meie oleme valmis ennast Tema armule üle andma. Kaotada ei ole meil tegelikult midagi – kaduvast loobumine kadumatu, kahvatust varjust loobumine tõelise nimel ei ole mitte kaotus, vaid võit. Võit, mille Jumal tahab oma Pojas, meie Õnnistegijas Jeesuses Kristuses kinkida meile kõigile. Kui vaid oleme valmis hüüdma koos Paulusega: «Ma unustan kõik, mis on taga, ja sirutun eesoleva poole, ma püüdlen sihtmärgi poole, Jumala üleva kutsumise võiduhinna poole Kristuses Jeesuses.» (Fl 3:13j)